

Entreetoets de Koppeling

*Onderzoek naar de gesloten jeugdzorg bij
de Koppeling in Amsterdam*

Samenvatting

Op verzoek van de minister voor Jeugd en Gezin houdt de Inspectie jeugdzorg toezicht op de instellingen die starten met gesloten jeugdzorg. Nadat de instellingen minimaal een half jaar 'draaien', toetst de inspectie beleid en praktijk. De inspectie noemt deze toets de 'entreetoets'.

De onderwerpen die een belangrijke bijdrage leveren aan een veilig behandelklimaat moeten voldoende zijn gewaarborgd. Het gaat om basale onderwerpen: de rechtspositie van jongeren, toezicht op de jongeren en het omgaan met incidenten.

De Koppeling is een instelling voor gesloten jeugdzorg, die plaats biedt aan 64 jongens en meisjes van 12 tot 18 jaar. De Koppeling is een samenwerkingsverband tussen Spirit (jeugdzorg), de Bascule (kinder- en jeugdpsychiatrie) en Altra (jeugdzorg en onderwijs). De instelling is in april 2007 geopend in het pand van de voormalige justitiële jeugdinrichting 't Nieuwe Lloyd. Na twee maanden waren alle 64 plaatsen bezet.

De Koppeling neemt zowel jongeren op met een machtiging voor gesloten jeugdzorg op grond van de Wet op de jeugdzorg als jongeren met een psychiatrische problematiek. Zes van de acht afdelingen zijn jeugdzorgafdelingen, waarvan drie voor meisjes en drie voor jongens. Op deze zes afdelingen heeft de inspectie onderzoek gedaan. Daarnaast zijn er twee afdelingen kinder- en jeugdpsychiatrie (GGz) binnen de Koppeling, die buiten dit onderzoek vallen.

In dit rapport beantwoordt de Inspectie jeugdzorg de vraag of *de Koppeling verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren, met het toezicht op de jongeren en met incidenten*. Bij de rechtspositie van de jongeren onderzoekt de inspectie de maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten, de toekenning van verlof, de klachtenregeling en de vertrouwenspersoon.

Het eindoordeel van de Inspectie jeugdzorg luidt dat de Koppeling voldoende verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren, met het toezicht op de jongeren en met incidenten.

De Koppeling scoort op de drie thema's overwegend 'operationeel' en voldoet daarmee grotendeels aan de verwachtingen van de inspectie.¹

De Koppeling komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- Gedragswetenschappers zijn duidelijk gepositioneerd, vooral wanneer het gaat om het instemmen met maatregelen en verlof.
- Medewerkers gaan op een verantwoorde manier om met het toepassen van beperkende maatregelen. Groepsleiders zijn zich bewust van de rol die zij spelen om de veiligheid op de groepen te waarborgen en weten hoe zij moeten handelen bij incidenten.

¹ Operationeel wil zeggen dat er volledig, duidelijk en adequaat beleid is en dat de medewerkers in de instelling het beleid kennen en ernaar handelen.

- Jongeren geven zelf aan dat ze zich veilig voelen in de instelling.
- Medewerkers zijn bekend met de klachtenregeling en de vertrouwenspersoon en de jongeren hebben rechtstreeks toegang tot beide.

Aandacht van de instelling is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:

- De maatregelen die de vrijheid van de jongeren aantasten worden onvoldoende op de individuele jongere afgestemd.
- De functie van verlof in de behandeling van de jongere is onvoldoende duidelijk.
- De Koppeling schat de risico's rond verlof en toezicht niet eenduidig in.
- Jongeren worden niet gewezen op de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen beslissingen over verlof of over beperkende maatregelen.

De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg bij de thema's *rechtspositie van jongeren*, *toezicht op jongeren* en *handelwijze bij incidenten* op tenminste operationeel niveau dienen te functioneren. Nu dit bij de Koppeling nog niet bij alle indicatoren het geval is, beveelt de inspectie aan:

- Zorg ervoor dat alle indicatoren zoals aangegeven in het beoordelingskader binnen een jaar in ieder geval operationeel zijn.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Basale veiligheid van het behandelklimaat bij de Koppeling	9
2.1 Rechtspositie van de jongeren	9
2.1.1. Maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten	10
2.1.2. Toekennen van verlof	13
2.1.3. Klachtregeling en vertrouwenspersoon	14
2.2 Toezicht op de jongeren	15
2.3 Handelwijze bij incidenten.....	16
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	19
3.1 Eindoordeel.....	19
3.2 Aanbeveling aan de Koppeling	20
Bijlage 1 – Beoordelingskader inspectie	21
Bijlage 2 – Maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten	27
Bijlage 3 – Uitvoering van het inspectieonderzoek.....	29

Hoofdstuk 1 Inleiding

Het ministerie voor Jeugd en Gezin wil de ontwikkeling van het zorgaanbod gesloten jeugdzorg nauwgezet volgen en heeft vanaf het eerste initiatief de inspectie verzocht om toezicht te houden op de veiligheid van het behandelklimaat in de instellingen die starten met gesloten jeugdzorg.

De inspectie is met de minister van oordeel dat elke instelling met nieuw initiatief voor gesloten jeugdzorg door de inspectie dient te worden getoetst, omdat het gaat om een zorgaanbod waarin de grondwettelijke vrijheid van jongeren wordt beperkt.

De onderwerpen die een belangrijke bijdrage leveren aan een veilig behandelklimaat moeten voldoende zijn gewaarborgd. Het gaat om de rechtspositie van jongeren, toezicht op de jongeren en het omgaan met incidenten. Nadat de instellingen minimaal een half jaar 'draaien', toetst de inspectie beleid en praktijk. De inspectie noemt deze toets de 'entreetoets'.

De Koppeling is een instelling voor gesloten jeugdzorg, die plaats biedt aan 64 jongens en meisjes van 12 tot 18 jaar. De Koppeling is een samenwerkingsverband tussen Spirit (jeugdzorg), de Bascule (kinder- en jeugdpsychiatrie) en Altra (jeugdzorg en onderwijs). De instelling is op 27 april 2007 geopend in het pand van de voormalige justitiële jeugdinrichting 't Nieuwe Lloyd. Na twee maanden waren alle 64 plaatsen bezet.

De Koppeling neemt zowel jongeren op met een machtiging voor gesloten jeugdzorg op grond van de Wet op de jeugdzorg als jongeren met een psychiatrische problematiek. Zes van de acht afdelingen zijn jeugdzorgafdelingen, waarvan drie voor meisjes en drie voor jongens. Op deze zes afdelingen heeft de inspectie onderzoek gedaan. Daarnaast zijn er twee afdelingen kinder- en jeugdpsychiatrie (GGz) binnen de Koppeling, die buiten dit onderzoek vallen.

In dit rapport beantwoordt de Inspectie jeugdzorg de vraag of *de Koppeling verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren, met het toezicht op de jongeren en met incidenten.*

Bij het thema rechtspositie onderzoekt de inspectie de maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten, de toekenning van verlof, de klachtenregeling en de vertrouwenspersoon.

Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* staan de bevindingen van de inspectie over de basale veiligheid van het behandelklimaat in de instelling.

In *hoofdstuk 3* staan het eindoordeel van de inspectie en de aanbeveling aan de instelling.

In *bijlage 1* staat het beoordelingskader. Hierin worden de drie thema's beschreven, waarop de inspectie toetst. Ook is aangegeven hoe de instelling presteert op de diverse thema's. In *bijlage 2* staan de maatregelen opgesomd die ingevolge de Wet op de jeugdzorg de vrijheid van de jongere mogen aantasten in instellingen voor gesloten jeugdzorg. In *bijlage 3* staat de onderzoeksopzet beschreven.

Hoofdstuk 2 Basale veiligheid van het behandelklimaat bij de Koppeling

Dit hoofdstuk bevat drie paragrafen over de drie onderzoeksthema's *rechtspositie van de jongeren*, *toezicht op de jongeren* en *omgaan met incidenten*. Elk thema is uitgewerkt in een of meerdere criteria. De criteria geven de verwachtingen van de inspectie aan. Elk criterium is weer uitgewerkt in een aantal indicatoren. De scores op de indicatoren geven aan in hoeverre een instelling aan de normen voldoet. Met andere woorden: hoe meer aan de rechterkant het vinkje staat, hoe beter de instelling presteert.

De inspectie verwacht voor elke indicator ten minste een score operationeel.

Elke paragraaf begint met een tabel met daarin de uitwerking van een criterium in indicatoren en de scores van de inspectie per indicator op een vierpuntsschaal: afwezig, aanwezig, operationeel en geborgd. Na elke tabel volgt een toelichting op het oordeel.

Deze scores houden kort gezegd in²:

- afwezig: er is geen beleid of het aanwezige beleid is zo onvolledig, onduidelijk of inadequaat dat het beleid de medewerkers van de instelling geen informatie geeft die hen kan leiden;
- aanwezig: er is volledig, duidelijk en adequaat beleid, dat de medewerkers van de instelling voldoende informatie geeft die hen kan leiden;
- operationeel: het beleid is aanwezig én de medewerkers in de instelling kennen het beleid en handelen ernaar;
- geborgd: de leidinggevenden in de instelling zorgen voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers én zorgen dat het beleid en de uitvoering periodiek geëvalueerd en zo nodig verbeterd wordt, dus dat de instelling op instellingsniveau leert van haar ervaringen; hiervoor is het nodig dat op onderdelen geregistreerd wordt wat er gebeurt. De score geborgd vooronderstelt dat het beleid voldoet en dat de medewerkers het beleid in de praktijk brengen.

2.1 Rechtspositie van de jongeren

Dit onderzoeksthema kent drie criteria: de instelling gaat verantwoord om met maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten, de instelling gaat verantwoord om met het toekennen van verlof en de instelling gaat verantwoord om met de klachtregeling en de vertrouwenspersoon.

² Een uitgebreide toelichting op de mogelijke scores staat in bijlage 1.

2.1.1. Maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten

Scores per indicator

 criterium De instelling gaat verantwoord om met maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Welke maatregelen mogen worden toegepast			√	
Wanneer maatregelen mogen worden toegepast			√	
Wie maatregelen mogen toepassen			√	
Hoe medewerkers bij toepassing maatregelen dienen te handelen			√	
Instemming gedragswetenschapper bij toepassing maatregelen			√	
Toepassing maatregelen specifiek per jongere		√		
Toepassing maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers			√	

Toelichting

Welke maatregelen mogen worden toegepast

Het beleid van de Koppeling vermeldt dat slechts vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast die in de Wet op de jeugdzorg worden genoemd.³

In de praktijk kennen zowel de groepsleiders als de teammanagers en de gedragswetenschappers de maatregelen die de vrijheid van de jongeren beperken. De medewerkers noemen onder andere holding (het vastpakken en vasthouden van de jongere), de time-out (tijdelijke plaatsing in afzondering, diverse varianten), onderzoek van urine, kameronderzoek en onderzoek aan lichaam of kleding.

De instelling plaatst een jongere voor een time-out bij voorkeur op zijn eigen kamer. Wanneer dat niet mogelijk is, is een time-out in een zogenaamde time-out ruimte een optie. Verder hanteert de instelling nog de varianten *time-out in de separeer ruimte* en *separatie*. De eerste variant wordt gehanteerd wanneer een jongere in het kader van de Wet op de jeugdzorg in de separeer ruimte wordt geplaatst. De tweede variant wordt gehanteerd wanneer dit in het kader van de Wet BOPZ gebeurt. De instelling maakt weinig gebruik van een time-out in de separeer ruimte (de eerste variant). Wanneer het noodzakelijk lijkt een jongere te separeren (de tweede variant) beoordeelt een kinder- en jeugdpsychiater⁴ of de problematiek van de jongere zodanig is, dat hij overgeplaatst dient te worden naar een GGz-afdeling binnen de Koppeling. Alleen bij deze variant wordt bepaald of er cameratoezicht nodig is.

Medewerkers noemen ook maatregelen die niet beschreven staan in het beleid van de instelling, zoals kamerprogramma en de maatregel 'einde dag of avond'.

Bij het kamerprogramma wordt een jongere voor een bepaalde periode op zijn kamer geplaatst. Deze periode varieert van een korte periode tijdens drukte (om prikkels te vermijden) tot volledige dagen. Bij

³ Zie bijlage 2 voor een verdere toelichting op de beperkende maatregelen.

⁴ Dit is ook het geval indien overwogen wordt om dwangmedicatie toe te passen.

de maatregel 'einde dag of avond' moet een jongere de rest van de dag of avond tot de volgende ochtend naar zijn kamer.

De inspectie vindt het ongewenst dat de Koppeling het kamerprogramma en de maatregel 'einde dag of avond' niet heeft uitgewerkt in haar beleid. Hierdoor bestaat de kans dat medewerkers onvoldoende informatie hebben om deze maatregelen eenduidig toe te passen op jongeren.

Wanneer maatregelen mogen worden toegepast

Het beleid van de Koppeling over de vraag wanneer maatregelen mogen worden toegepast, volgt de algemene formuleringen uit de Wet op de jeugdzorg. Zo worden als redenen genoemd het voorkomen dat de jongere zich onttrekt aan de noodzakelijke zorg en het garanderen van de veiligheid van de jongeren. Concretere richtlijnen ontbreken, waardoor de beoordeling of er sprake is van een van bovengenoemde situaties vooral bij de individuele medewerkers ligt.

In de praktijk kunnen groepsleiders en de gedragswetenschappers goed uitleggen wanneer de maatregelen mogen worden toegepast. De groepsleiders kennen de maatregelen in de behandelplannen van de jongeren op hun groep.

Jongeren vertellen dat tijdens het 'go-gesprek' (start behandelplanbespreking) en de behandelplanbespreking goed met hen is besproken wanneer de maatregelen kunnen worden toegepast. Ook vinden ze dat groepsleiders meestal goed uitleggen waarom een bepaalde maatregel is toegepast.

Wie maatregelen mogen toepassen

In het beleid staat beschreven wie beperkende maatregelen mogen toepassen, namelijk de medewerkers van de Koppeling die jeugdzorg bieden aan de jongere.

In de praktijk zijn de groepsleiders op de hoogte van het beleid en passen ze de maatregelen toe.

Hoe medewerkers bij toepassing maatregelen dienen te handelen

Het beleid beschrijft hoe medewerkers dienen te handelen bij toepassing van de maatregelen en wat te doen in noodsituaties.

In de praktijk volgen groepsleiders een vierdaagse training Agressie & Conflicthantering, die onder meer gericht is op het correct toepassen van de ingrijpende maatregel holding. Groepsleiders kunnen uitleggen hoe ze de verschillende maatregelen moeten toepassen en dat ze in het geval van een noodsituatie gebruik kunnen maken van de alarmknop. Bij het toepassen van holding volgen de groepsleiders een standaard procedure. Na de holding bespreken ze met elkaar hoe het toepassen van de maatregel is verlopen en waarom de maatregel noodzakelijk was.

De gedragswetenschappers vinden dat de groepsleiders de maatregelen over het algemeen goed toepassen en de techniek ervoor beheersen. Soms vinden de gedragswetenschappers dat een maatregel eigenlijk op een andere manier toegepast had moeten worden. In dat geval brengen de gedragswetenschappers de betreffende casus in de teamvergadering in.

Instemming gedragswetenschapper bij toepassing maatregelen

Het beleid bij de Koppeling is dat in principe voorafgaand aan de toepassing van maatregelen de instemming van de gedragswetenschapper vereist is.

In de praktijk zijn gedragswetenschappers altijd betrokken bij het vaststellen van behandelplannen (inclusief de beperkende maatregelen) en groepsleiders overleggen zoveel mogelijk (telefonisch) met gedragswetenschappers voordat een maatregel wordt toegepast. Pas wanneer een gedragswetenschapper heeft ingestemd, wordt een maatregel toegepast. Indien sprake is van een noodsituatie, informeert de groepsleider de gedragswetenschapper zo snel mogelijk achteraf. De gedragswetenschapper bewaakt of de groepsleiders het toepassen van een maatregel registreren in een zogenaamd middelen- en maatregelenformulier en tekent voor gezien.

Overigens komt de standaardlijst van zes maatregelen in het behandelplan niet overeen met de maatregelen in het middelen- en maatregelenformulier. Ook leggen de gedragswetenschappers van de Koppeling hun beslissingen en motivering niet standaard vast in de dossiers van de jongeren.

Toepassing maatregelen specifiek per jongere

In het beleid van de Koppeling staat dat maatregelen slechts mogen worden toegepast als ze zijn opgenomen in het behandelplan van de betreffende jongere.

Gedragswetenschappers vinden het in de praktijk lastig om te bepalen welke specifieke maatregelen bij een bepaalde jongere toegepast mogen gaan worden, aangezien de informatie over de voorgeschiedenis vaak niet volledig is. Dit leidt ertoe, dat in vrijwel alle gevallen de standaardlijst van zes maatregelen in zijn geheel wordt opgenomen in het behandelplan.

Door het opnemen van een standaardlijst maatregelen in (vrijwel) elk behandelplan, levert de Koppeling niet het maatwerk dat de Wet op de jeugdzorg beoogt. Om die reden beoordeelt de inspectie deze indicator niet als operationeel.

Toepassing maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers

Het beleid van de instelling vermeldt dat medewerkers worden opgeleid in het toepassen van maatregelen en voorziet in opfriscursussen.

In de praktijk volgen alle groepsleiders en vaste invalkrachten een vierdaagse training Agressie & Conflicthantering, gevolgd door een halfjaarlijkse verplichte opfriscursus. Medewerkers die (nog) geen training hebben gevolgd mogen geen maatregelen toepassen. De groepsleiders zijn hiervan op de hoogte.

2.1.2. Toekennen van verlof

Scores per indicator

 criterium De instelling gaat verantwoord om met het toekennen van verlof	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Verlof onderdeel van behandelplan		√		
Criteria toekenning verlof		√		
Instemming gedragswetenschapper			√	

Toelichting

Verlof onderdeel van behandelplan

Het beleid beschrijft dat verlof⁵ een onderdeel van de behandeling van de jongere is. Verlof dient een behandeldoel te hebben en elke verlofactiviteit dient zorgvuldig te worden geëvalueerd.

Na de eerste zes weken bespreken de groepsleider, de gedragswetenschapper, de (gezins)voogd, de ouders en de jongere hoe het verlof van de jongere ongeveer gaat verlopen, wat de regels en voorwaarden voor het verlof zijn en welke doelen aan het verlof gekoppeld zijn.

Medewerkers leggen hun overwegingen over de *functie* van het verlof in de behandeling slechts beperkt vast in de behandelplannen. De registratie is voornamelijk gericht op de *inhoud* van het verlof, zoals 'jongere zoekt een baantje'. Ook is sprake van verschil in werkwijze tussen afdelingen. Zo wordt het format 'afspraken over buitenactiviteiten' niet door alle medewerkers gebruikt.

Criteria toekenning verlof

In het beleid is beschreven dat verlof verantwoord moet zijn, gelet op de reden waarom de jongere in de Koppeling verblijft. Overige voorwaarden voor verlof gaan over op de fase van behandeling, de problematiek, de voorgeschiedenis en het netwerk van de jongere. Bij een risico op recidive van gewelddadig gedrag dient de gedragswetenschapper een SAVRY⁶ in te vullen. Een SAVRY is een risicotaxatie-instrument dat speciaal ontwikkeld is om geweldsrisico's bij jongeren in te schatten.

In de praktijk passen gedragswetenschappers de SAVRY toe bij jongeren waar geweldsproblematiek speelt en er kans is op geweldsrecidive. Overigens is nog niet iedere gedragswetenschapper opgeleid om de SAVRY in te vullen. Voor andere soorten risico's bij jongeren beschikt de Koppeling niet over een risicotaxatie-instrument. Bovendien geven de gedragswetenschappers aan dat een risicotaxatie voorafgaand aan verlof onvoldoende plaatsvindt.

De meeste jongeren volgen een standaard verlofstappenplan. Een jongere gaat in de eerste zes weken (fase 1) van zijn verblijf in de Koppeling niet op verlof, tenzij uit een eerdere behandeling is gebleken dat de jongere die vrijheid aankan. Hierna gaan de jongeren de eerste keren op begeleid

⁵ In de Koppeling wordt gesproken over buitenactiviteiten.

⁶ SAVRY staat voor Structured Assessment of Violence Risk in Youth.

verlof en daarna onbegeleid verlof. In de praktijk verloopt het verlof vrijwel altijd op deze manier. Wel kan verlof worden ingetrokken wanneer jongeren de regels overtreden of indien er geen geschikte verlofplek in het netwerk beschikbaar blijkt te zijn.

Instemming gedragswetenschapper

Het document Buitenactiviteiten bepaalt dat elk besluit tot buitenactiviteiten, duur en voorwaarden onder de verantwoordelijkheid van de gedragswetenschapper valt.

In de praktijk zijn, in overeenstemming met het beleid, de gedragswetenschappers verantwoordelijk voor het proces rond de buitenactiviteiten van de jongeren. De gedragswetenschappers zijn bij elk verlofbesluit betrokken en stemmen in met het verlof van de jongeren via het tekenen van verloflijsten. Ook beoordelen zij de verlof- of oefenplannen die door de jongeren worden ingevuld.

2.1.3. Klachtregeling en vertrouwenspersoon

Scores per indicator

Criterion De instelling gaat verantwoord om met de klachtregeling en de vertrouwenspersoon	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Toegang tot klachtregeling			√	
Toegang tot vertrouwenspersoon			√	
Beroepsmogelijkheid bij maatregelen en verlof	√			

Toelichting

Toegang tot klachtregeling

In het beleid staat beschreven dat jongeren de mogelijkheid hebben een klacht in te dienen bij de klachtencommissie, hoe ze een klachtenformulier kunnen invullen en dat het klachtenreglement wordt uitgereikt.

In de praktijk zijn medewerkers en de jongeren bekend met de klachtenregeling. In het 'go-gesprek' (start behandelplanbespreking) krijgen de jongeren uitleg over de klachtenregeling en ook informeren de groepsleiders de jongeren hierover in het eerste mentorgesprek. Op de afdeling liggen formulieren die de jongeren kunnen invullen als ze een klacht willen indienen.

Toegang tot vertrouwenspersoon

Het beleid beschrijft dat jongeren geïnformeerd worden over de vertrouwenspersoon en dat een vertrouwenspersoon van het AKJ op de afdelingen komt.

In de praktijk is de vertrouwenspersoon acht uur per week beschikbaar voor de Koppeling. Zij komt bij de jongeren op de groep en ze informeert de jongeren in hun eerste week over haar werk. De vertrouwenspersoon houdt twee uur per week spreekuur bij de Koppeling en jongeren maken hiervan gebruik.

Beroepsmogelijkheid bij maatregelen en verlof

In het beleid staat niet beschreven dat jongeren in beroep kunnen gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen over maatregelen die de vrijheid van de jongere aantasten en bij beslissingen over verlof.

In de praktijk zijn de teammanagers bekend met deze beroepsmogelijkheid, de jongeren en de groepsleiders niet.

2.2 Toezicht op de jongeren

Dit onderzoeksthema kent één criterium: *de instelling gaat verantwoord om met het toezicht op de jongeren.*

Scores per indicator

<i>Criterium</i> De instelling gaat verantwoord om met het toezicht op de jongeren	Atwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
<i>Indicatoren</i>				
Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer			√	
Begeleiding en toezicht: taxeren risico's	√			

Toelichting

Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer

In diverse beleidsdocumenten en protocollen zijn aspecten van toezicht en begeleiding vastgelegd.

In de praktijk weten de groepsleiders hoe ze toezicht moeten houden op de jongeren. Ervaren groepsleiders dragen tijdens het inwerken hun kennis over aan nieuwe medewerkers. De groepsleiders zijn zich bewust van de rol die zij spelen om de veiligheid op de groepen te waarborgen. In een normale situatie staan er twee groepsleiders op een groep van maximaal acht jongeren. Vanuit hun kantoor kunnen de groepsleiders de groepen goed overzien. Wanneer er te weinig groepsleiding aanwezig is, moeten de jongeren naar hun kamer met de deur op slot. Dit gebeurt om de veiligheid van de jongeren en de medewerkers te kunnen garanderen. In 2008 is dit meerdere keren voorgekomen, maar na oktober 2008 niet meer.

De kamerdeuren van de jongeren gaan 's nachts op slot zodat ze niet bij elkaar op de kamer kunnen komen. Iedere kamer beschikt over een intercom, zodat een jongere kan waarschuwen als er iets aan de hand is. Jongeren geven aan dat ze zich veilig voelen in de instelling, ook omdat er weinig ruzies en bedreigingen zijn op de groepen. Verder biedt het gebouw weinig mogelijkheden voor negatieve invloeden van buitenaf. Ongewenst contact tussen jongeren en derden is vrijwel niet mogelijk. Wel is het zo dat er regelmatig drugs binnengebracht worden, ondanks selectieve controle door de Koppeling.

Begeleiding en toezicht: taxeren risico's

Het beleid beschrijft niet wanneer en op welke manier risico's worden ingeschat.

In de praktijk gebruikt de Koppeling geen risicotaxatie-instrument om het benodigde toezicht te bepalen. Bij de overdracht van een dienst informeren de groepsleiders elkaar mondeling over risicovol gedrag van bepaalde jongeren. Ook bevatten zogenaamde *signaleringsplannen* afspraken met een jongere over hoe groepsleiders kunnen omgaan met afwijkend gedrag van deze jongere.

2.3 Handelwijze bij incidenten

Dit onderzoeksthema kent één criterium: *de instelling gaat verantwoord om met incidenten.*

Scores per indicator

Criterium De instelling gaat verantwoord om met incidenten	Atwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Optreden bij incidenten			√	
Melden en registreren van incidenten			√	
Voorkómen van incidenten			√	
Nazorg na incidenten			√	

Toelichting

Optreden bij incidenten

In het beleid staat hoe medewerkers bij incidenten moeten handelen. In de praktijk kunnen groepsleiders goed toelichten hoe zij optreden bij incidenten. Ze hebben de training Agressie & Conflicthantering gevolgd en werken volgens het Sociale Competentiemodel dat de instelling hanteert. Bij ernstige incidenten ondersteunen groepsleiders uit verschillende groepen elkaar. Groepsleiders geven aan dat ze achteraf goed kunnen bespreken hoe de onderlinge samenwerking verliep.

Melden en registreren van incidenten

Het beleid beschrijft op welke manier incidenten gemeld en geregistreerd moeten worden. In de praktijk melden (en registreren) groepsleiders incidenten door het invullen van een middelen- en maatregelenformulier. Bij een ernstig incident wordt tevens de inspectie geïnformeerd. De incidenten worden niet in de dossiers van de jongere geregistreerd.

De inspectie vindt dat dit niet registreren in de dossiers een risico inhoudt. Er is een risico voor de continuïteit van de hulpverlening binnen de Koppeling en ook extern. Wanneer een jongere overgaat naar een andere instelling of een ander type hulpverlening en het dossier wordt overgedragen, is het incident voor de opvolgende hulpverlening niet bekend. Op deze wijze kan de opvolgende hulpverlening er geen rekening mee houden.

Voorkómen van incidenten

In het beleid is aandacht voor preventie door het tijdig ingrijpen in het gedrag van de jongere. Verder is het beleid dat meldingen worden benut om de hulpverlening en de bedrijfsvoering te verbeteren.

In de praktijk zijn de groepsleiders getraind in de-escalerend optreden en vragen ze indien nodig advies aan de gedragswetenschapper. Verder worden incidenten in de teamvergadering besproken.

Nazorg na incidenten

In het beleid staat dat de instelling nazorg biedt aan de betrokken jongere, diens omgeving en aan de betrokken medewerkers. In de praktijk gaat de Koppeling na een incident in gesprek met de jongere en met andere jongeren die het incident gezien hebben. Gedragswetenschappers geven aan vaker betrokken te willen worden bij de nazorg voor een jongere na toepassing van ingrijpende maatregelen, zoals holding of separatie.

Hoofdstuk 3 Eendoordeel en aanbevelingen

In dit hoofdstuk beoordeelt de inspectie in hoeverre de Koppeling verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren, met het toezicht op de jongeren en met incidenten.

Paragraaf 3.1 bevat het eendoordeel en een korte beschouwing. Daarna volgt in paragraaf 3.2 de aanbeveling aan de Koppeling.

3.1 Eendoordeel

Het eendoordeel van de inspectie luidt dat de Koppeling voldoende verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren, met het toezicht op de jongeren en met incidenten.

De Koppeling scoort op de drie thema's overwegend 'operationeel' en voldoet daarmee grotendeels aan de verwachtingen van de inspectie.

De Koppeling komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- Gedragswetenschappers zijn duidelijk gepositioneerd, vooral wanneer het gaat om het instemmen met maatregelen en verlof.
- Medewerkers gaan op een verantwoorde manier om met het toepassen van beperkende maatregelen. Groepsleiders zijn zich bewust van de rol die zij spelen om de veiligheid op de groepen te waarborgen en weten hoe zij moeten handelen bij incidenten.
- Jongeren geven zelf aan dat ze zich veilig voelen in de instelling.
- Medewerkers zijn bekend met de klachtenregeling en de vertrouwenspersoon en de jongeren hebben rechtstreeks toegang tot beide.

Aandacht van de instelling is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:

De maatregelen die de vrijheid van de jongeren aantasten zijn onvoldoende maatwerk

Door het opnemen van een standaardlijst maatregelen in (vrijwel) elk behandelplan, levert de Koppeling niet het maatwerk dat de Wet op de jeugdzorg beoogt.

De functie van verlof in de behandeling van de jongere is onvoldoende duidelijk

Medewerkers leggen hun overwegingen over de functie van het verlof in de behandeling slechts beperkt vast in de behandelplannen. Ook is sprake van verschil in werkwijze tussen afdelingen.

De Koppeling schat de risico's rond verlof en toezicht niet eenduidig in

De Koppeling beschikt niet over een risicotaxatie-instrument voor het inschatten van risico's bij verlof en toezicht. Hierdoor is het voor medewerkers lastig om eenduidig te werken.

Jongeren worden niet gewezen op de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen beslissingen over verlof of over beperkende maatregelen

De jongeren en de groepsleiders zijn niet bekend met de wettelijke mogelijkheid om in beroep te gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen over maatregelen die de vrijheid van de jongere aantasten en bij beslissingen over verlof. De Koppeling heeft geen beleid op dit punt, terwijl het een belangrijk recht van de jongeren is.

De Koppeling beschikt nog niet over geborgd beleid

Op een aantal onderdelen evalueren de medewerkers op casusniveau, maar op instellingniveau is nog onvoldoende sprake van planmatige evaluaties.

3.2 Aanbeveling aan de Koppeling

De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg bij de thema's *rechtspositie van jongeren, toezicht op jongeren en handelwijze bij incidenten* op tenminste operationeel niveau dienen te functioneren. Nu dit bij de Koppeling nog niet bij alle indicatoren het geval is, beveelt de inspectie aan:

- Zorg ervoor dat alle indicatoren zoals aangegeven in het beoordelingskader binnen een jaar in ieder geval operationeel zijn.

Bijlage 1 – Beoordelingskader inspectie

Op basis van het toetsingskader komt de inspectie tot haar oordeel over de kwaliteit van het handelen van de instellingen op de onderzochte thema's per indicator. De instelling krijgt een score voor elke indicator in één van de volgende vier categorieën:

- afwezig;
- aanwezig;
- operationeel;
- geborgd.

Betekenis van de categorieën waarin de inspectie haar oordeel scoort per indicator:

afwezig wil zeggen dat er geen beleid is of dat het aanwezige beleid zo onvolledig, onduidelijk of inadequaaf is dat het beleid de medewerkers van de instelling geen informatie geeft die hen kan leiden;

aanwezig wil zeggen dat er volledig, duidelijk en adequaat beleid is, dat de medewerkers van de instelling voldoende informatie geeft die hen kan leiden;

operationeel wil zeggen dat het beleid voldoende is (zie hierboven onder 'aanwezig') en dat de medewerkers in de instelling het beleid kennen en eraan handelen; de score operationeel vooronderstelt dus dat het beleid voldoet aan de omschrijving onder 'aanwezig';

geborgd is een veelomvattend begrip, het wil idealiter zeggen: dat de leidinggevenden of andere verantwoordelijken in de instelling

- **zorgen voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers,**
- zorgen dat de medewerkers toegerust zijn voor hun werk (personeelsbeoordeling wordt geëvalueerd en leidt zo nodig tot opleidings- en ontwikkeltrajecten),
- zorgen dat medewerkers afwijkingen van het beleid melden bij leidinggevenden of op een centraal punt,
- **zorgen dat het beleid en de uitvoering periodiek geëvalueerd en zo nodig verbeterd wordt, dus dat de instelling op instellingsniveau leert van haar ervaringen; hiervoor is het nodig dat op onderdelen geregistreerd wordt wat er gebeurt.**

De inspectie heeft ervoor gekozen om bij 'geborgd' met name te toetsen op de vetgedrukte punten en de toerusting van het personeel alleen te betrekken waar dat nu al absoluut onontbeerlijk is.

De score geborgd vooronderstelt dat het beleid voldoet aan de omschrijvingen onder 'aanwezig' en 'operationeel', dus dat het beleid voldoende is en dat de medewerkers het beleid in de praktijk brengen.

Toelichting op scoreclassificaties per indicator

Score van de Koppeling is vetgedrukt

Thema Rechtspositie jongeren				
Criterium: De instelling gaat verantwoord om met maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten				
<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Maatregelen: welke	Het beleid beschrijft niet welke maatregelen mogen worden toegepast, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat welke maatregelen mogen worden toegepast.	De medewerkers weten welke maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel.
Maatregelen: wanneer	Het beleid beschrijft niet wanneer maatregelen mogen worden toegepast, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat wanneer een vrijheidsbeperkende maatregel mag worden toegepast.	Medewerkers weten wanneer de maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: wie	Het beleid beschrijft niet wie een vrijheidsbeperkende maatregel mag toepassen, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat wie een vrijheidsbeperkende maatregel mag toepassen.	Medewerkers weten wie de maatregelen mag toepassen en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: hoe	Het beleid beschrijft niet hoe (volgens welke procedures) de medewerkers dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat hoe (volgens welke procedures) de medewerkers dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties.	Medewerkers weten hoe (volgens welke procedures) zij dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: instemming gedragswetenschapper	Het beleid beschrijft niet dat er voor de toepassing van een maatregel instemming van de gedragswetenschapper nodig is, welke vorm van instemming vereist is en hoe deze instemming verkregen moet worden,	In het beleid staat dat er voor de toepassing van een maatregel instemming van de gedragswetenschapper nodig is, welke vorm van instemming vereist is en hoe deze instemming verkregen moet worden.	Medewerkers weten dat de instemming van de gedragswetenschapper nodig is en hoe en in welke vorm deze verkregen moet worden. Zij passen geen maatregelen toe zonder deze instemming.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.

	dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.		De gedragswetenschapper zorgt ervoor dat hij steeds betrokken is bij beoordeling en instemming.	
Maatregelen: maatregelen specifiek per jongere	Het beleid beschrijft niet dat voor iedere jongere in zijn behandelplan specifiek wordt genoemd welke maatregelen genomen kunnen worden, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat voor iedere jongere in zijn behandelplan specifiek wordt genoemd welke maatregelen genomen kunnen worden.	Medewerkers weten dat ieder behandelplan specifieke maatregelen benoemt. Zij noemen per behandelplan specifieke maatregelen en passen alleen deze maatregelen toe wanneer er maatregelen nodig zijn. Zij informeren de jongeren hierover.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: toepassing door getrainde en geïnstrueerde medewerkers	Het beleid beschrijft niet dat medewerkers getraind en geïnstrueerd worden mbt het toepassen van maatregelen, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat de instelling de medewerkers traint en instrueert mbt het toepassen van maatregelen.	Medewerkers zijn getraind en geïnstrueerd in het toepassen van maatregelen.	De instelling evalueert periodiek de training van en instructies aan de medewerkers. Zo nodig volgt bijstelling.
 criterium: De instelling gaat verantwoord om met het toekennen van verlof				
Verlof: in behandelplan	Het beleid beschrijft niet dat verlof als onderdeel wordt opgenomen in het behandelplan, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat verlof als onderdeel wordt opgenomen in het behandelplan.	Medewerkers weten dat verlof een onderdeel is van ieder behandelplan. Zij nemen verlof op in de behandelplannen, informeren de jongeren en handelen overeenkomstig hetgeen in het plan is opgenomen.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De uitvoering van de verlopen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd op individueel niveau en op instellingsniveau. Zo nodig volgt bijstelling.
Verlof: criteria toekenning	Het beleid geeft niet aan welke criteria gelden voor het toekennen van verantwoord verlof, dan wel de criteria houden geen rekening met reden verblijf, hulpverlening en ontwikkeling van de jongere, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat welke criteria gelden voor het toekennen van verantwoord verlof en deze houden rekening met reden verblijf, hulpverlening en ontwikkeling van de jongere.	Medewerkers weten welke criteria gelden voor het toekennen van verlof en handelen overeenkomstig. Zij informeren de jongeren hierover.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De uitvoering van de verlopen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd op individueel niveau en op instellingsniveau. Zo nodig volgt bijstelling.
Verlof: instemming gedragswetenschapper	Het beleid beschrijft niet dat de gemotiveerde instemming van de gedragswetenschapper nodig is voorafgaand aan verlof, welke vorm van instemming vereist is	In het beleid staat dat de gemotiveerde instemming van de gedragswetenschapper nodig is voorafgaand aan verlof, welke vorm van	Medewerkers vragen volgens de afgesproken procedure de instemming van de gedragswetenschapper voorafgaand aan het verlof.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De uitvoering van de verlopen wordt geregistreerd en periodiek

	en hoe deze instemming verkregen moet worden, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	instemming vereist is en hoe deze instemming verkregen moet worden.	De gedragswetenschapper weegt iedere verlofaanvraag af en motiveert zijn beslissing.	geëvalueerd op individueel niveau en op instellingsniveau. Zo nodig volgt bijstelling.
Criterium: De instelling gaat verantwoord om met de klachtregeling en de vertrouwenspersoon				
Toegang tot klachtregeling/vertrouwenspersoon	Het beleid beschrijft niet dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de onafhankelijke vertrouwenspersoon en hoe de instelling de jongeren hierover informeert, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de onafhankelijke vertrouwenspersoon en hoe de instelling de jongeren hierover informeert.	Medewerkers weten dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de onafhankelijke vertrouwenspersoon, informeren de jongeren hierover zo nodig en stellen hen hiertoe in staat.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. Er is klachtregistratie, die periodiek wordt geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Beroepsmogelijkheid	Het beleid beschrijft niet dat jongeren in beroep kunnen gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen mbt maatregelen en verlof, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat en hoe jongeren in beroep kunnen gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen mbt maatregelen en verlof.	Medewerkers weten dat en hoe jongeren in beroep kunnen gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen mbt maatregelen en verlof, informeren de jongeren hierover en stellen hen hiertoe in staat.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. Er is klachtregistratie, die periodiek wordt geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Thema Toezicht op de jongeren				
Criterium: De instelling gaat verantwoord om met het toezicht op de jongeren				
Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer	Het beleid beschrijft niet wat begeleiding en toezicht op de jongeren inhoudt en wanneer er begeleiding en toezicht is, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat wat begeleiding en toezicht op de jongeren inhoudt en wanneer er begeleiding en toezicht is.	Medewerkers weten wat begeleiding en toezicht inhoudt en wanneer er begeleiding en toezicht is en handelen daarnaar.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel.
Begeleiding en toezicht: taxeren risico's	Het beleid beschrijft niet dat, wanneer en op welke manier de risico's worden getaxeerd en welke consequenties daaraan verbonden moeten worden, dan wel de inhoud van de methode is	In het beleid staat dat, wanneer en op welke manier de risico's worden getaxeerd en welke consequenties daaraan verbonden moeten worden. Er is een taxatie instrument.	De medewerkers weten wanneer en op welke manier zij risico's moeten taxeren. Zij taxeren de risico's met behulp van het taxatie instrument. De instelling neemt maatregelen wanneer dit op grond van de taxatie nodig is.	Begeleiding en toezicht worden periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.

onvoldoende dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.

Thema Handelwijze bij incidenten

criterium: De instelling gaat verantwoord om met incidenten

Incidenten: optreden	Het beleid beschrijft niet hoe er moet worden gehandeld bij incidenten dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat hoe er moet worden gehandeld bij incidenten	Medewerkers weten hoe zij moeten handelen bij incidenten en handelen daarnaar.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel.
Incidenten: melden en registreren	Het beleid beschrijft niet dat incidenten moeten worden gemeld en geregistreerd, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat incidenten moeten worden gemeld en geregistreerd.	Medewerkers weten dat zij incidenten moeten melden en registreren en doen dat ook.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel.
Incidenten: voorkómen	Het beleid beschrijft niet hoe de instelling werkt aan het voorkómen van incidenten, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat hoe de instelling werkt aan het voorkómen van incidenten.	Medewerkers weten hoe zij moeten werken aan het voorkómen van incidenten en handelen daarnaar.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De incidenten worden op incidentniveau en periodiek op instellingsniveau geëvalueerd waarna zo nodig wordt bijgesteld.
Incidenten: nazorg	Het beleid beschrijft niet dat en welke nazorg bij incidenten gegeven moet worden, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat en welke nazorg bij incidenten gegeven moet worden.	Medewerkers weten dat en welke nazorg zij bij incidenten moeten geven en handelen daarnaar.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De nazorg wordt op incidentniveau en periodiek op instellingsniveau geëvalueerd waarna zo nodig wordt bijgesteld.

Bijlage 2 – Maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten

A. vrijheidsbeperkende maatregelen

Artikel 29o Wet op de jeugdzorg (Wjz) bepaalt dat het hulpverleningsplan ten aanzien van een jeugdige maatregelen kan bevatten op grond waarvan hij tegen zijn wil binnen een accommodatie in zijn vrijheden kan worden beperkt. Indien het plan zodanige maatregelen bevat, omschrijft het tevens de gevallen waarin en de termijn gedurende welke de maatregelen kunnen worden toegepast. Het gaat om de volgende maatregelen:

- a. het verbod zich op in het hulpverleningsplan aangegeven plaatsen te bevinden en zonodig de tijdstippen waarop dat verbod geldt;
- b. tijdelijke plaatsing in afzondering;
- c. tijdelijke overplaatsing binnen de accommodatie of naar een andere accommodatie voor gesloten jeugdzorg;
- d. het vastpakken en vasthouden.

De vrijheidsbeperkende maatregelen die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen, kunnen worden toegepast voor zover dit nodig is om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt aan de noodzakelijke jeugdzorg of voor zover dit nodig is voor de veiligheid van de jeugdige of anderen.

Bovendien mogen de maatregelen onder b en c genoemd, worden toegepast voor zover dit nodig is voor de handhaving van de huisregels.

B. dwangmaatregelen

Artikel 29p Wjz bepaalt:

- a. dat het hulpverleningsplan hulpverleningsprogramma's kan bevatten waaraan de jeugdige moet meewerken;
- b. dat het hulpverleningsplan geneeskundige behandelmethoden (waaronder het toedienen van medicijnen) kan bevatten, die de jeugdige moet gedogen.

De hulpverleningsprogramma's en de geneeskundige behandelmethoden die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen kunnen tegen de wil van een jeugdige worden toegepast voor zover dit nodig is om het met het verblijf beoogde doel te bereiken of – in het geval van de geneeskundige behandelmethode – voor zover dit nodig is voor de veiligheid van de jeugdige of anderen.

C. communicatiebeperkende maatregelen

Artikel 29q bepaalt dat het hulpverleningsplan ten aanzien van een jeugdige, onverminderd de huisregels, kan bevatten:

- a. beperking van het brief- en telefoonverkeer of gebruik van andere communicatiemiddelen;
- b. beperking van bezoek (waaronder de bepaling dat bezoek slechts onder toezicht kan plaatsvinden).

Deze beperkingen kunnen (kort gezegd) worden toegepast voor zover dit nodig is om te voorkomen dat het met het verblijf beoogde doel wordt tegengewerkt.

D. controlemaatregelen

Artikel 29r bepaalt dat een hulpverleningsplan ten aanzien van een jeugdige controlemaatregelen kan bevatten. Het gaat om de volgende maatregelen:

- a. onderzoek aan lichaam of kleding;
- b. onderzoek van urine op aanwezigheid van gedragsbeïnvloedende middelen;
- c. onderzoek van de kamer van de jeugdige op de aanwezigheid van voorwerpen die hij niet in zijn bezit mag hebben;
- d. onderzoek van poststukken afkomstig van of bestemd voor de jeugdige op de aanwezigheid van voorwerpen, doch slechts in aanwezigheid van de jeugdige.

De controlemaatregelen die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen kunnen tegen de wil van de jeugdige of zijn ouder(s) worden toegepast voor zover dit nodig is om te controleren of hetgeen in het hulpverleningsplan is opgenomen, wordt nagekomen.

Bovendien kunnen alle controlemaatregelen worden toegepast voor zover dit nodig is voor de handhaving van de huisregels of voor zover dit nodig is om te voorkomen dat de jeugdzorg aan andere jeugdigen wordt tegengewerkt.

E. tijdelijke noodsituatie

Met artikel 29t voorziet de wet tevens in een regeling die het toepassen van alle hiervoor genoemde maatregelen mogelijk maakt als dit nodig is om tijdelijke noodsituaties te overbruggen. Volgens de Memorie van Toelichting is hiervan slechts sprake als zich incidenten voordoen die niet in het hulpverleningsplan zijn voorzien of als een jeugdige net is geplaatst en er nog geen hulpverleningsplan is vastgesteld. Volgens artikel 29t kan in zo'n geval een maatregel ten hoogste zeven opeenvolgende dagen worden toegepast.

Bijlage 3 – Uitvoering van het inspectieonderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek heeft de inspectie aan de instelling verzocht om de relevante beleidsdocumenten aan de inspectie op te sturen. De inspectie heeft deze beleidsdocumenten van de instelling voorafgaand aan het bezoek aan de instelling geanalyseerd.

Ook heeft de inspectie vooraf de vertrouwenspersoon van de instelling geïnterviewd.

Tot slot heeft de inspectie de meldingen van calamiteiten die zij van de instelling heeft ontvangen voorafgaand aan het bezoek aan de instelling geanalyseerd.

Tijdens het bezoek aan de instelling heeft de inspectie interviews gehouden met:

- 2 groepen jongeren;
- 2 groepen groepsleiders;
- 1 groep gedragswetenschappers;
- 1 groep leidinggevenden: afdelingshoofden.

Daarnaast heeft de inspectie tijdens het bezoek aan de instelling een analyse gemaakt van:

- incidentenverslagen;
- cliëntdossiers (13).

De inspectie heeft vanuit de analyse van incidentenverslagen een selectie gemaakt welke dossiers zij wilde analyseren. Daarnaast heeft zij willekeurig geselecteerde dossiers geanalyseerd.

Zo zijn ook dossiers geanalyseerd waarin sprake was van de toepassing van maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten. Dit betreft casussen waarin de nieuwe bevoegdheden, die ingevoerd werden bij de wetwijziging 'gesloten jeugdzorg', zijn toegepast (zie hiervoor bijlage 2).

De volgorde in het onderzoek was zo gekozen dat de inspecteurs de informatie en eventuele signalen van de vertrouwenspersoon, de jongeren en de groepsleiders en de informatie uit de incidentenregistratie en de dossiers aan de orde konden stellen in de interviews met de gedragswetenschappers en de afdelingshoofden. Zo konden de inspecteurs de informatie en signalen van vertrouwenspersoon, jongeren en groepsleiders en die uit de incidentenregistratie en de dossiers checken.

Tijdens het bezoek aan de instelling, heeft de inspectie in een rondleiding door het gebouw de situatie in de instelling geobserveerd.

De inspectie heeft na het bezoek aan de instelling een rapportage van haar onderzoek gemaakt.

In dit rapport spreekt de inspectie op basis van de bevindingen in de instelling haar oordeel uit en doet zij aanbevelingen. De inspectie vraagt de instelling of het concept rapport feitelijke onjuistheden bevat. Na verwerking van de reactie van de instelling stelt de inspectie de rapportages vast.

Als de inspectie de rapporten heeft vastgesteld, biedt zij deze aan de minister voor Jeugd en Gezin, de opdrachtgever van het onderzoek, en aan de instelling zelf aan. De provincie waarin de instelling ligt, krijgt een rapport ter kennisname.

De inspectie plaatst de vastgestelde rapporten op de internetsite van de Inspectie jeugdzorg.